

Nemanja Ilić
III razred
Gimnazija Kruševac
Kruševac
Mentor: Milijana Marković

**Da li je digitalni identitet laž ili
legitimna verzija nas samih?**

Apstrakt: U ovom radu se analizira fenomen digitalnog identiteta kroz tri ključne dimenzije: fragmentarnost, performativnost i narativnost ličnosti. Pokazuje da digitalni identitet ne predstavlja laž, već legitimnu formu izražavanja ličnosti u savremenim medijskim okruženjima. Povezujući filozofske teorije Heraklita, Hjuma, Goffmana, Baudrillarda, Rikera sa primerima digitalnih mreža poput Instagrama, TikToka i LinkedIna, razmatra kako selektivna prezentacija života, algoritamski uticaj i višestruke uloge oblikuju vidljivost identiteta i njegovu autentičnost, ističući da digitalni prostor omogućava dublje samorazumevanje, ali i nameće društvene norme i očekivanja.

Abstract: This paper analyzes the phenomenon of digital identity through three key dimensions: fragmentation, performativity and the narrativity of the self. It argues that digital identity does not constitute a false representation but rather a legitimate form of self-expression within contemporary media environments. By connecting philosophical theories of Heraclitus, Hume, Goffman, Baudrillard, Riker with examples from digital platforms such as Instagram, TikTok and LinkedIn, the paper examines how selective life presentation, algorithmic influence and multiple social roles shape the visibility and authenticity of identity, emphasizing that digital spaces enable deeper self-understanding while simultaneously imposing social norms and expectations.

U savremenom dobu, u kojem digitalne tehnologije prožimaju gotovo svaki aspekt ljudskog života, pitanje digitalnog identiteta postaje ne samo aktuelno već i filozofski neizbežno. Način na koji se predstavljamo u virtuelnom prostoru sve više utiče na to kako razumemo sebe, ali i kako nas drugi percipiraju.

Zamislimo jednostavnu scenu iz svakodnevice gde mlada osoba otvara aplikaciju na telefonu, bira pažljivo odabranu fotografiju iz galerije, primenjuje filter koji naglašava svetlost i boje i dodaje kratak komentar o svom „uspešnom danu”. Ovaj čin, naizgled bezazlen i rutinski, otvara duboku filozofsku dilemu, da li je ono što vidimo na ekranu autentična reprezentacija jedne osobe ili pažljivo konstruisana iluzija?

U trenutku kada kreiramo profil na društvenoj mreži, mi zapravo preuzimamo ulogu autora sopstvenog narativa. Poput književnika koji oblikuje likove kroz selektivne detalje, i mi biramo fragmente života koje ćemo prikazati poput određenih fotografija, određenih misli, određenih trenutaka. Ovaj izbor je uvek interpretacija. Nijedan čovek ne može prikazati celinu sopstvenog iskustva, jer je život suviše složen, promenljiv i višeslojan da bi bio obuhvaćen jednom slikom ili jednim opisom. Međutim, digitalni prostor ovu selektivnost čini vidljivijom nego ikada ranije, tragovi ostaju zapisani, mogu se analizirati, komentarisati i interpretirati od strane nebrojenih posmatrača.

Zbog toga se često čuje tvrdnja da je digitalni identitet nužno lažan. Kritičari ističu da su društvene mreže prostor filtriranih emocija, ulepšanih svakodnevnica i algoritamski oblikovanih narativa koji služe potrebi za društvenom afirmacijom. Prema ovom stanovištu, digitalni identitet nije autentično „ja”, već maska, projekcija idealizovane verzije sebe. Ipak, ova kritika pretpostavlja da postoji potpuno transparentna i celovita verzija ličnosti koja bi mogla biti prikazana bez selektivnosti. Upravo tu se pojavljuje ključna filozofska dilema, da li je selektivna reprezentacija nužno neautentična ili je ona samo neizbežan način na koji se identitet uvek manifestuje u društvenim odnosima?

Filozofska tradicija sugerise da identitet nikada nije bio stabilna i koherentna kategorija. Još u antičkoj misli, Heraklitova čuvena tvrdnja da „ne možemo dva puta zakoračiti u istu reku“ ukazuje na stalnu promenljivost sveta, ali i čoveka. Ako je sve u stalnom toku, onda ni ljudska ličnost ne može biti potpuno fiksirana. Identitet se formira kroz vreme, iskustvo i odnos sa drugima, on je proces, a ne završena struktura. Digitalni prostor ne stvara novu vrstu identiteta, već radikalno vidljivom čini jednu već postojeću osobinu ljudskog postojanja, njegovu fluidnost.

Savremene digitalne platforme samo ubrzavaju i intenziviraju ovaj proces. Na njima se identitet neprestano rekonstruiše kroz objave, komentare, fotografije i interakcije. Svaka nova objava postaje mali narativni fragment u kontinuiranoj priči o sebi. Upravo zbog toga smatram da digitalni identitet nije lažna, već legitimna, iako nužno nepotpuna, verzija nas samih. On predstavlja produžetak inherentne složenosti ljudske ličnosti, koja se prilagođava novom medijskom prostoru. Drugim rečima, digitalni identitet nije suprotnost stvarnom identitetu, već njegova specifična manifestacija u savremenom komunikacionom okruženju.

Ovakav stav, naravno, ne negira postojanje manipulacije, idealizacije ili društvenog pritiska u digitalnom prostoru. Naprotiv, on priznaje da su ovi fenomeni sastavni deo virtuelne komunikacije. Međutim, autentičnost identiteta ne leži u potpunom odsustvu konstrukcije, što je praktično nemoguće, već u svesti o toj konstrukciji. Čovek je oduvek oblikovao sopstveni identitet kroz

narative, društvene uloge i simboličke predstave, digitalni mediji samo pružaju nove alate za taj proces.

U ovom eseju pokušaću da sistematski razmotrim pitanje digitalnog identiteta. Najpre ću analizirati fragmentarnu i promenljivu prirodu identiteta, pokazujući da digitalna reprezentacija predstavlja njegovu legitimnu rekonfiguraciju. Zatim ću razmotriti performativnu dimenziju ličnosti, ukazujući na to da je digitalni identitet produžetak društvenih uloga koje su oduvek postojale u ljudskoj komunikaciji. Konačno, osvrnuću se na narativni aspekt identiteta, gde društvene mreže postaju instrument za konstruisanje lične priče i samorazumevanja.

Pod pojmom „digitalni identitet” podrazumevam celokupan skup digitalnih tragova koje pojedinac ostavlja u virtuelnom prostoru poput profila na društvenim mrežama, objava, komentara, interakcija, ali i algoritamskih podataka koji oblikuju način na koji se sadržaj prikazuje i interpretira. Nasuprot tome, identitet u širem filozofskom smislu označava dinamičan proces formiranja ličnosti kroz sećanja, iskustva, društvene odnose i refleksiju o sopstvenom postojanju. Ovo razgraničenje omogućava jasnu razliku između laži, koja podrazumeva namernu obmanu, i legitimne reprezentacije, koja može biti selektivna, ali ipak iskrena u odnosu na unutrašnje iskustvo pojedinca.

Polazeći od ovih definicija, u ovom radu nastojim da prikažem da digitalni identitet ne treba razumeti kao suprotnost „stvarnom” identitetu, već kao njegov savremeni oblik. Da bismo to dokazali, potrebno je najpre analizirati samu prirodu identiteta, njegovu fragmentarnost, promenljivost i narativni karakter. Upravo od tog pitanja započinje dalja filozofska razrada ovog problema.

Argument I: Fragmentarna priroda identiteta čini digitalnu verziju legitimnom rekonfiguracijom

Tvrdim da je digitalni identitet legitimna verzija nas samih jer identitet nikada nije bio jedinstvena, nepromenljiva supstanca, već skup promenljivih fragmenata koji se neprestano rekonfigurišu kroz vreme, iskustvo i društvene odnose. Digitalni prostor, u tom smislu, ne stvara novu vrstu identiteta, već samo čini vidljivijom dinamiku koja je oduvek bila prisutna u ljudskoj ličnosti. Drugim rečima, ono što danas nazivamo „digitalnim identitetom” predstavlja novu konfiguraciju već postojećih aspekata ličnosti u specifičnom komunikacionom okruženju.

Ovakvo razumevanje identiteta ima duboke korene u filozofskoj tradiciji. Još u antičkoj misli, Heraklit je naglašavao da je promena osnovni princip stvarnosti. Njegova čuvena misao da se „ne može dvaput zakoračiti u istu reku” ukazuje na to da su i svet i čovek u stalnom procesu transformacije. Ako se sve neprestano menja, onda ni ljudska ličnost ne može biti potpuno stabilna ili zatvorena u jednu definiciju. Upravo ova ideja stalne promenljivosti dobija novu dimenziju u digitalnom okruženju.

Na društvenim mrežama identitet se neprestano ažurira kroz objave, reakcije i interakcije. Kao što se kod Heraklita čovek nikada ne nalazi u istoj „reci”, tako ni digitalni identitet ne postoji kao fiksirana celina, već kao niz promenljivih konfiguracija.

Identitet je, prema tom shvatanju, proces koji se odvija kroz vreme, a ne trajna esencija. Dok Heraklit naglašava promenljivost kao osnovni princip stvarnosti, sličnu ideju razvija i britanski empirista Dejvid Hjum u svom delu Rasprava o ljudskoj prirodi. Hjum ovu intuiciju prenosi na nivo

unutrašnjeg iskustva. Ono što je kod Heraklita tvrdnja o svetu, kod Hjuma postaje analiza samog „ja”.

Hjum naime odbacuje postojanje trajnog „ja” i tvrdi da je ono što nazivamo ličnošću zapravo samo „snop percepcija”, skup misli, osećanja, sećanja i iskustava koji se neprestano smenjuju. Kada pokušamo da pronađemo stabilno jezgro identiteta, prema Hjumu nailazimo samo na niz promenljivih mentalnih stanja. Ono što stvara utisak jedinstva jeste navika uma da povezuje ove fragmente u privid kontinuiteta. Ako je identitet već sastavljen od promenljivih percepcija, onda digitalna prezentacija ne može biti falsifikat tog identiteta, ona je samo jedna od mogućih rasporeda tih fragmenata.

Ovu fragmentarnu prirodu identiteta snažno ilustruje i književnost. U romanu Dvojnici Fjodora Dostojevskog, činovnik Goljatkin susreće svog dvojnika, osobu koja izgleda identično, ali poseduje osobine koje njemu nedostaju kao što su samopouzdanje, društvenu veštinu i uspeh. Ovaj literarni motiv nije samo fantastična priča, već duboka metafora ljudske psihologije. Dvojnici simbolizuje potisnute ili neispoljene delove ličnosti, pokazujući da identitet nije jedinstvena i homogena celina, već složena struktura u kojoj koegzistiraju različiti aspekti sopstva.

Slična dilema javlja se i u savremenoj kulturi. U filmu Crni labud Darena Aronofskog protagonistkinja Nina prolazi kroz psihološki proces u kojem se suočava sa svojom „mračnom” dvojnicom. Njena ličnost se raspada između savršene discipline i potisnutih impulsa, što naglašava unutrašnju podeljenost identiteta. Ovaj primer pokazuje da fragmentacija ličnosti nije anomalija, već osnovna karakteristika ljudskog iskustva. Slična višestrukost danas se javlja u digitalnom prostoru, gde pojedinac može istovremeno oblikovati različite verzije sebe u zavisnosti od konteksta i publike.

U digitalnom prostoru ova fragmentarnost dobija novu formu. Korisnik društvenih mreža bira određene fotografije, ton komunikacije i teme o kojima govori. Na primer, na platformama poput Instagrama korisnici pažljivo biraju vizuelno privlačne trenutke, dok na LinkedInu naglašavaju profesionalna postignuća i uspehe. Ova višestrukost nije nužno znak neautentičnosti, već odraz realne složenosti ličnosti. Kao što se čovek drugačije ponaša u krugu porodice, među prijateljima ili u akademskom okruženju, tako i digitalni kontekst podstiče različite aspekte identiteta da dođu do izražaja.

Filozof Džon Lok, u svojoj teoriji ličnog identiteta, dodatno osvetljava ovu dinamiku. Prema Loku, identitet osobe ne počiva na nekoj nepromenljivoj supstanci, već na kontinuitetu svesti i sećanja. Čovek ostaje ista osoba ukoliko može refleksivno povezati svoja iskustva kroz vreme. U digitalnom prostoru, upravo se kroz objave, fotografije i zapise stvara nova vrsta narativnog kontinuiteta, arhiva ličnih iskustava koja omogućava pojedincu da sagleda sopstveni život iz drugačije perspektive.

Iz svega ovoga sledi da digitalni identitet nije opozicija stvarnog identiteta, već njegova specifična manifestacija. Ako je identitet po svojoj prirodi fragmentaran i promenljiv, onda digitalni prostor samo reorganizuje te fragmente u novom medijskom kontekstu. On ne stvara lažno „ja”, već omogućava drugačiju konfiguraciju već postojećih aspekata ličnosti.

Ipak, kritičari bi mogli tvrditi da digitalni identitet ostaje problematičan jer često predstavlja idealizovanu verziju života. Društvene mreže, prema ovom stanovištu, podstiču korisnike da prikazuju samo najlepše trenutke, dok se svakodnevne teškoće i nesigurnosti potiskuju. Tako, na primer, korisnik može objaviti fotografiju sa putovanja, pažljivo kadriranu i obrađenu filterima, dok

izostavlja stres, umor ili svakodnevne probleme koji su pratili to iskustvo. Slično tome, sadržaj na TikToku često prikazuje kratke, dinamične i emocionalno intenzivne trenutke, stvarajući utisak stalne zabave i uspeha.

Empirijska istraživanja zaista pokazuju da takva selektivna reprezentacija može izazvati osećaj zavisti i nezadovoljstva kod posmatrača, jer stvara iluziju savršenog života. Međutim, ova kritika polazi od pretpostavke da je selektivnost sama po sebi oblik laži. U stvarnosti ovakva selekcija ne predstavlja nužno laž, već specifičan način narativnog uobličavanja života, u kojem se naglašavaju vrhunci, dok se svakodnevica potiskuje u pozadinu.

Ljudi ne govore iste stvari na porodičnim okupljanjima, u razgovoru sa prijateljima ili u intimnom odnosu. Svaki društveni kontekst podrazumeva određeni način predstavljanja sebe. Digitalni prostor samo čini ovu dinamiku vidljivijom i trajnijom.

Štaviše, digitalni identitet često može imati i pozitivnu funkciju. Mnogi ljudi koriste internet kao prostor za izražavanje misli koje u svakodnevnom životu teško izgovaraju, bilo da je reč o umetničkom stvaranju, političkom angažovanju ili razgovorima o mentalnom zdravlju. Digitalni prostor, dakle, ne mora nužno biti maska koja skriva autentičnost, već može postati prostor u kojem se autentičnost prvi put artikuliše.

Iz toga sledi da fragmentarna priroda identiteta omogućava da digitalni identitet razumemo kao legitimnu rekonfiguraciju ličnosti. On ne predstavlja deformaciju stvarnosti, već novu dimenziju u kojoj se različiti aspekti sopstva organizuju i izražavaju. Upravo zato digitalni identitet ne treba posmatrati kao suprotnost „stvarnom” identitetu, već kao njegov „savremeni produžetak”, još jedan sloj složene i promenljive strukture ljudskog bića.

Argument II: Performativna dimenzija ličnosti pokazuje da je digitalni identitet produžetak društvenog ponašanja

Dalja analiza zahteva pomeranje fokusa sa unutrašnje strukture ličnosti na njen društveni izraz. Ako identitet posmatramo ne samo kao skup unutrašnjih stanja, već kao nešto što se stalno izvodi pred drugima, postaje jasno da digitalni prostor ne uvodi diskontinuitet, već intenzivira već postojeću dimenziju ljudskog postojanja. Drugim rečima, ljudi ne postoje samo kao privatna bića, već i kao društveni akteri koji stalno oblikuju način na koji će biti viđeni od strane drugih. Digitalni prostor samo radikalizuje ovu dimenziju ljudskog postojanja, jer omogućava da performansa identiteta postane vidljiva, trajna i merljiva kroz interakcije, reakcije i komentare.

Ovakvo razumevanje identiteta snažno je razvijeno u sociologiji Ervinga Goffmana. U svom delu Predstavljanje sebe u svakodnevnom životu Goffman opisuje društveni život kroz metaforu pozorišta. Prema njegovom modelu, svaka društvena situacija ima svoju „scenu”, „publiku” i „ulogu” koju pojedinac izvodi. Ljudi prilagođavaju govor, gestove i ponašanje u zavisnosti od konteksta u kojem se nalaze. Ista osoba može biti autoritativna i formalna u profesionalnom okruženju, opuštena i spontana u krugu prijatelja, a rezervisana u razgovoru sa nepoznatima. Ova promenljivost ne znači da osoba laže, već da identitet prirodno funkcioniše kroz različite društvene uloge.

U digitalnom okruženju ova logika postaje još primetnija, jer društvene mreže funkcionišu kao stalna scena na kojoj se ove uloge neprekidno izvode pred širokom publikom. Na taj način, digitalni identitet ne predstavlja radikalnu novinu, već samo proširenje prostora u kojem se ove uloge izvode. Međutim, postavlja se pitanje, šta se dešava kada granica između te predstave i same stvarnosti

počne da se briše, upravo taj problem razmatra francuski filozof Žan Bodrijar u svom delu Simulakrumi i simulacija

On tvrdi da savremeno društvo funkcioniše kroz složen sistem znakova i slika koje često postaju stvarnije od same stvarnosti. On uvodi pojam „hiperrealnosti“, prostora u kojem simulacije ne prikrivaju stvarnost, već je zamenjuju novom vrstom iskustva. Digitalni prostor pruža jasan primer takve dinamike, jer profil na društvenoj mreži često postaje referentna tačka kroz koju pojedinac doživljava sopstveni život.

Bodrijar ilustruje ovu ideju metaforom Diznilenda: to nije jednostavna iluzija, već hiperrealna verzija Amerike koja istovremeno reflektuje i oblikuje kolektivnu predstavu o stvarnosti. Kada ovu teoriju primenimo na digitalni prostor, postaje jasno da digitalni identitet nije nužno falsifikovana kopija stvarnog života, već nova forma realnosti u kojoj se identitet oblikuje kroz sistem funkcionisanja društvenih mreža.

Književnost takođe pruža snažnu ilustraciju performativne prirode identiteta. U romanu Udvojeni čovek Žozea Saramaga, profesor istorije Tertulijano otkriva glumca koji je fizički identičan njemu. Ovo otkriće pokreće duboku egzistencijalnu krizu, jer dovodi u pitanje pretpostavku da je identitet jedinstven i neponovljiv. Ako postoji neko ko izgleda potpuno isto, gde se onda nalazi suština individualnosti? Saramagov roman pokazuje da identitet nije samo fizičko telo ili privatno iskustvo, već i način na koji se osoba pojavljuje u očima drugih i u medijskim reprezentacijama. Sam čin pojavljivanja u filmu stvara novu verziju identiteta koja može imati jednaku ili čak veću društvenu realnost od originala.

U digitalnom kontekstu ova performativnost postaje još izraženija. Društvene mreže funkcionišu kao stalna scena na kojoj pojedinci oblikuju način na koji će biti viđeni. Fotografije, objave i komentari postaju elementi jedne kontinuirane predstave identiteta. Na primer, korisnik može na Instagramu pažljivo konstruisati estetski usklađen profil, dok na Tviteru izražava političke stavove ili lične misli, čime različite platforme funkcionišu kao različite „scene“ iste ličnosti.

Algoritmi platformi dodatno učestvuju u ovom procesu stvarajući svojevrzne „digitalne dvojnike“, modele korisničkog ponašanja koji predviđaju šta će pojedinac čitati, gledati ili kupovati.

Na primer, algoritam na Instagramu ili TikToku analizira sadržaj koji korisnik najduže gleda ili lajkuje, a zatim mu prikazuje slične objave, čime postepeno oblikuje digitalno okruženje koje potvrđuje i pojačava određene aspekte njegovog identiteta. Iako ova činjenica može delovati uznemirujuće, ona zapravo potvrđuje da identitet u digitalnom prostoru nije statična suština, već dinamičan proces interakcije između pojedinca, publike i tehnološkog okruženja. Filozof Mišel Fuko nudi dodatni teorijski okvir za razumevanje ovog fenomena kroz koncept „tehnologija sebe“.

U svojim analizama modernog društva Fuko pokazuje da ljudi aktivno učestvuju u oblikovanju sopstvenog identiteta kroz različite prakse samodiscipline i samopredstavljanja. Identitet se ne pojavljuje spontano, on se stalno gradi kroz određene rituale, norme i društvene tehnike. U digitalnom prostoru ove prakse dobijaju novu formu: korisnici uređuju profile, biraju fotografije, pišu biografije i oblikuju narativ o sebi. Ove aktivnosti predstavljaju savremeni oblik onoga što Fuko naziva radom na sebi.

Naravno, kritičari bi mogli tvrditi da digitalna performansa identiteta postaje problematična upravo zato što je kvantifikovana i optimizovana za algoritme. U takvom okruženju pitanje „ko sam?“ lako može biti zamenjeno pitanjem „koliko pažnje mogu da privučem?“. Broj pratilaca, pregleda ili

lajkova može pretvoriti identitet u svojevrsni društveni kapital, što dovodi do pritiska da se stalno proizvodi atraktivna verzija sebe. Brojna istraživanja o društvenim mrežama zaista pokazuju da poređenje sa idealizovanim profilima može doprineti osećaju nezadovoljstva i psihološkog pritiska, naročito među mladima.

Ipak, ova kritika ne znači da je digitalna performansa nužno neoriginalna. Ona samo pokazuje da je identitet, kao i u svim drugim društvenim kontekstima, podložan određenim normama i očekivanjima. Istovremeno, digitalni prostor može pružiti i mogućnost za drugačiji oblik izražavanja. Na primer, anonimne platforme poput Redita, blogovi ili forumi često omogućavaju ljudima da izraze misli i ideje koje bi u svakodnevnim društvenim situacijama teško izgovorili. Pisanje, umetničko stvaranje ili intelektualna diskusija na internetu mogu postati način da se razviju aspekti ličnosti koji bi inače ostali skriveni. U tom smislu, digitalni identitet ne mora nužno biti površna maska, on može postati prostor eksperimentisanja i samorazumevanja.

Iz svega navedenog proizlazi da performativna dimenzija identiteta nije anomalija digitalnog doba, već trajna karakteristika društvenog života. Ljudi su oduvek igrali različite uloge u zavisnosti od konteksta i publike. Digitalne platforme proširuju scenu na kojoj se ove uloge izvode i čine ih vidljivijim nego ranije. Iz ove perspektive, ono što nazivamo digitalnim identitetom ne može se svesti na puku masku ili obmanu. Naprotiv, reč je o prostoru u kojem se društvena priroda ličnosti dodatno razotkriva, čineći vidljivim mehanizme kroz koje se identitet uvek iznova oblikuje u odnosu sa drugima.

Argument III: Narativni aspekt identiteta potvrđuje da digitalni prostor stvara autentičnu priču o sebi

Konačno, razumevanje identiteta kao narativa otvara novu perspektivu za analizu ovog problema. Ukoliko sebe doživljavamo kao priču koja se razvija kroz vreme, tada digitalni prostor možemo posmatrati kao medijum u kojem se ta priča aktivno oblikuje, uređuje i reinterpretira. Čovek ne razume sebe samo kao skup osobina ili psiholoških stanja, već kao priču koja se razvija kroz vreme. Naše iskustvo života dobija smisao tek kada ga interpretiramo kao narativ koji povezuje prošlost, sadašnjost i očekivanja budućnosti. U tom kontekstu, digitalne platforme ne stvaraju veštački identitet, već pružaju novi prostor u kojem pojedinac može artikulirati i oblikovati priču o sebi.

Ovu ideju najtemeljnije razvija francuski filozof Pol Riker u svom delu *Vreme i priča*. Riker tvrdi da je lični identitet „narativni identitet”, odnosno rezultat procesa u kojem pojedinac povezuje događaje svog života u kohezivnu priču. Identitet nije nešto što postoji unapred, već nešto što se konstituiše kroz interpretaciju sopstvenog iskustva. Ljudi stalno preispituju svoju prošlost, redefinišu svoje motive i projektuju buduće ciljeve, čime oblikuju narativ koji daje smisao njihovom životu. U tom smislu, digitalni prostor može se posmatrati kao savremeni medijum u kojem se ovaj narativ neprestano dopunjuje novim epizodama.

Sličan uvid nalazimo i kod Džona Loka, koji u *Eseju o ljudskom razumevanju* razvija teoriju ličnog identiteta zasnovanu na kontinuitetu svesti. Prema Loku, identitet osobe ne zavisi od fizičkog tela niti od neke nepromenljive duše, već od kontinuiteta sećanja. Čovek ostaje ista osoba ukoliko može povezati svoje prošle misli i iskustva sa sadašnjim stanjem svesti. Sećanje, prema tome, funkcioniše kao narativni most između različitih faza života. Na toj ideji kontinuiteta nadovezuje se Riker, koji identitet razume ne samo kao niz sećanja, već kao priču koja ta sećanja povezuje u smislenu celinu. U digitalnom dobu, ovaj kontinuitet dobija novu dimenziju, tragovi ostavljeni u ovom prostoru

postaju svojevrsna arhiva ličnih sećanja koja omogućava pojedincu da retrospektivno sagleda sopstveni životni tok.

Mitološka tradicija takođe pruža zanimljiv simbolički pogled na ovu dinamiku. U grčkom mitu o Narcisu, mladić se zaljubljuje u sopstveni odraz u vodi. Na prvi pogled, ova priča upozorava na opasnost samoljublja i iluzije. Međutim, njen dublji smisao može se razumeti i drugačije: odraz nije laž, već perspektiva kroz koju pojedinac prvi put sagledava sebe kao objekt. Problem nastaje tek kada Narcis zaboravi da je odraz samo jedna dimenzija stvarnosti. Slično tome, digitalni identitet nije nužno iluzija, već refleksija ličnosti u određenom medijskom okruženju. Opasnost nastaje tek onda kada se ta refleksija poistoveti sa celokupnim identitetom.

Književnost pruža dodatnu potvrdu narativne prirode identiteta. U Autobiografiji Bendžamina Frenklina, autor rekonstruiše sopstveni život kroz selektivni niz epizoda koje oblikuju priču o ličnom usponu, radu i moralnom samousavršavanju. Ovaj tekst pokazuje da autobiografsko pisanje nikada nije puko beleženje činjenica, već interpretativni proces u kojem autor bira događaje koji najbolje izražavaju smisao njegovog životnog puta. Na sličan način funkcioniše i digitalna autobiografija: objave, fotografije i komentari postaju fragmenti priče kroz koje pojedinac oblikuje narativ sopstvenog života.

U savremenom prostoru ova narativnost dobija posebnu dinamiku. Društvene mreže omogućavaju kontinuirano beleženje svakodnevnih iskustava, čime identitet poprima formu otvorene autobiografije koja se razvija u realnom vremenu. Na profesionalnim platformama poput LinkedIna narativ identiteta često poprima oblik karijerne priče o razvoju i postignućima. Na vizuelnim platformama poput Instagrama naglasak je na estetskim i emotivnim fragmentima života, dok tekstualne platforme podstiču izražavanje stavova i ideja. Svaka od ovih platformi predstavlja različit stil pripovedanja, ali sve zajedno čine složen narativ o ličnosti.

Filozof Alaster Makintajer dodatno produbljuje ovu perspektivu u delu Posle vrline. On tvrdi da je identitet razumljiv samo unutar priče u kojoj je pojedinac istovremeno i autor i glavni junak. Ljudi interpretiraju sopstvene postupke kroz narativni okvir koji im omogućava da povežu prošle odluke sa budućim ciljevima. Kada ovu ideju primenimo na digitalni prostor, postaje jasno da društvene mreže pružaju alat za upravo takvo narativno oblikovanje života. Korisnici ne samo da beleže događaje, već aktivno uređuju način na koji će ti događaji biti interpretirani.

Naravno, protivnici ove perspektive mogli bi tvrditi da digitalna naracija identiteta nije autentična jer je snažno oblikovana algoritmima i potrebom za društvenom validacijom. U takvom okruženju postoji rizik da pojedinci počnu da prilagođavaju stvarni život očekivanjima publike, pretvarajući sopstvenu biografiju u performans namenjen privlačenju pažnje. Fenomen koji se često opisuje kao „influenser burnout” pokazuje kako kontinuirano održavanje digitalnog narativa može postati psihološki teret.

Ipak, iako algoritmi i društvena očekivanja nesumnjivo utiču na način oblikovanja digitalnog identiteta, to ne znači da narativ koji nastaje u tom prostoru gubi svoju autentičnost. Naprotiv, svest o konstrukciji priče može podstaći dublju refleksiju o sopstvenom životu. Kao što Riker naglašava, identitet nikada nije potpuno dat, on se stalno reinterpreтира kroz nove perspektive i iskustva. Tako digitalni prostor može funkcionisati kao svojevrsna laboratorija samorazumevanja, gde pojedinac eksperimentiše sa načinima na koje će interpretirati sopstveni život.

Iz svega navedenog proizlazi da narativni karakter identiteta pruža snažan argument u prilog polaznoj tezi. Društvene mreže omogućavaju pojedincima da povežu delove iskustva u kontinuiranu

priču, stvarajući prostor za refleksiju, reinterpretaciju i razvoj sopstvenog identiteta. Digitalni identitet tako postaje savremena forma autobiografije, otvorena, promenljiva i uvek nedovršena priča o tome ko smo i ko nastojimo da postanemo.

Zaključak

Kroz ovu analizu postalo je jasno da pitanje digitalnog identiteta ne može biti rešeno prostom suprotnošću između istine i laži. Da bismo razumeli prirodu identiteta u digitalnom dobu, najpre smo morali preispitati samu prirodu ličnosti. Filozofska tradicija pokazuje da identitet nikada nije bio stabilna, nepromenljiva supstanca, već dinamičan proces koji se oblikuje kroz iskustvo, društvene odnose i interpretaciju sopstvenog života. Upravo iz tog razloga digitalni identitet ne predstavlja radikalni prekid sa „stvarnim“ identitetom, već njegovu savremenu manifestaciju u novom medijskom prostoru.

Prvi argument pokazao je da je identitet po svojoj prirodi fragmentaran i promenljiv. Uvidi Heraklita i Hjumana, kao i književni motiv dvojnika kod Dostojevskog, ukazuju na to da ljudska ličnost nikada nije potpuno jedinstvena i zatvorena celina. Naprotiv, ona je sastavljena od različitih iskustava, emocija i mogućnosti koje se neprestano reorganizuju. U tom kontekstu digitalni identitet ne stvara novu fragmentaciju, već samo čini vidljivim ono što je oduvek postojalo u strukturi ličnosti.

Drugi argument naglasio je performativnu dimenziju identiteta. Kako pokazuje Goffman, ljudi u društvenom životu stalno igraju različite uloge pred različitim publikama. Bodrijarova analiza simulacije i Saramagov literarni motiv dvojnika dodatno ukazuju na to da je način na koji se predstavljamo drugima sastavni deo našeg identiteta. Digitalne platforme u tom smislu ne stvaraju veštačku masku, već proširuju prostor u kojem se društvena predstava identiteta odvija.

Treći argument pokazao je da je identitet suštinski narativan. Prema Rikeru i Loku, čovek razume sebe kroz kontinuitet sećanja i priču koju konstruše o sopstvenom životu. Društvene mreže, uprkos svojim ograničenjima, omogućavaju stvaranje nove vrste autobiografskog prostora u kojem pojedinac beleži i interpretira fragmente svog iskustva. Digitalni identitet tako postaje savremena forma životnog narativa, otvorena priča koja se neprestano dopunjuje novim epizodama.

Naravno, digitalni prostor nosi i određene rizike. Algoritmi, društveni pritisci i kultura stalne vidljivosti mogu podstaći idealizaciju života ili pretvoriti identitet u predmet društvene validacije. Ipak, ovi problemi ne dokazuju da je digitalni identitet nužno lažan, oni samo pokazuju da je svaka forma identiteta podložna društvenim uslovima u kojima nastaje. Autentičnost se stoga ne nalazi u potpunom odsustvu konstrukcije, već u sposobnosti pojedinca da bude svestan načina na koji gradi sopstvenu sliku o sebi.

Stoga, problem digitalnog identiteta ne treba razumeti kao pitanje istinitosti ili lažnosti, već kao pitanje načina na koji se identitet uopšte pojavljuje i postaje dostupan drugima. On je refleksija jedne dublje istine o ljudskoj prirodi, da identitet nikada nije konačno dat, već se stalno oblikuje kroz odnose, predstave i priče koje stvaramo o sebi.

Vraćajući se na početnu sliku digitalnog profila kao svojevrsnog književnog junaka, možemo zaključiti da problem ne leži u samom postojanju različitih verzija sebe. Kao što pokazuje motiv dvojnika u književnosti, tragedija nastaje tek onda kada pojedinac izgubi sposobnost da te različite dimenzije integriše u smislenu celinu. U digitalnoj eri autentičnost ne znači odsustvo maski, već sposobnost da razumemo kako i zašto ih nosimo.

Dakle, digitalni identitet nije suprotnost „stvarnom” identitetu, već njegova savremena manifestacija u novom medijskom prostoru. On reflektuje fragmentarnu, performativnu i narativnu prirodu ličnosti, pokazujući da identitet nikada nije fiksna supstanca, već proces u stalnoj transformaciji. Digitalne platforme samo čine vidljivim ono što je oduvek postojalo u strukturi ličnosti i omogućavaju pojedincu da svesno oblikuje i integriše različite dimenzije sebe. Autentičnost se ne meri odsustvom konstrukcije, već sposobnošću da razumemo kako i zašto gradimo sopstvenu sliku. Na taj način, digitalni identitet postaje ogledalo naše složenosti i važan deo savremenog života.

Literatura:

1. Aronofski, Daren (2010): *Crni labud*, SAD: Fox Searchlight Pictures
2. Bodrijar, Žan (1991): *Simulakrumi i simulacija*, Novi Sad: SVETOVI
3. Dostojevski, Fjodor (2018): *Dvojniki*, Beograd: Kosmos izdavaštvo
4. Fuko, Mišel (1988): „Tehnologije sopstva“, u: Martin, Luter H., Gutman, Hak, Hatn, Patrik H. (ur.): *Tehnologije sopstva*, Amherst: University of Massachusetts Press
5. Gofman, Erving (2000): *Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu?*, Beograd: Geopoetika
6. Heraklit (1981): *Fragmenti*, Beograd: Grafos
7. Hjum, Dejvid (1983): *Rasprava o ljudskoj prirodi*, Sarajevo: SOUR „Veselin Maselša”
8. Lok, Džon (1962): *Ogled o ljudskom razumevanju*, Beograd: Kultura
9. Makintajer, Alaster (2007): *Posle vrline (After Virtue)*, Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press
10. Riker, Pol (1993): *Vreme i priča*, Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačla knjižarnica Zorana Stojanovića
11. Saramago, Žoze (2023): *Udvojeni čovek*, Beograd: Laguna